

بسم الله الرحمن الرحيم

نقش بانوان در تحقق سرمایه گذاری برای تولید با تاکید بر اندیشه مقام معظم رهبری

چکیده

معصومه شکاری دورباش^۱

نقش بانوان در اقتصاد و تولید، به ویژه در کشور اسلامی ایران، همواره مورد توجه بوده و پس از پیروزی انقلاب اسلامی، با گسترش فرصت های آموزشی و شغلی، حضور آنان در بازار کار به طور چشمگیری افزایش یافته است. ورود زنان به عرصه های مدیریتی، کارآفرینی و تخصصی، بیانگر تحول در نگرش اجتماعی و رشد توانمندی های آنان در حوزه های مختلف اقتصادی است. این روند، سهم قابل توجهی در تحقق سرمایه گذاری برای تولید و توسعه پایدار کشور داشته است. با وجود این پیشرفت ها، موانع ساختاری و فرهنگی همچنان مانع بهره برداری کامل از ظرفیت های بانوان در اقتصاد هستند. برای رفع این چالش ها، تدوین سیاست های حمایتی، ایجاد فرصت های برابر شغلی، و فرهنگ سازی در زمینه حقوق شغلی زنان ضروری است. اقدامات نهادهای دولتی و سازمان های مردم نهاد، از جمله معرفی الگوهای موفق زن در رسانه ها و برگزاری کمپین های آموزشی، می تواند به تغییر نگرش عمومی و ارتقای جایگاه اجتماعی و اقتصادی بانوان کمک کند. مقام معظم رهبری نیز بر اهمیت نقش زنان در توسعه اقتصادی تأکید داشته و فراهم سازی بسترهای مناسب برای مشارکت فعال تر آنان را از الزامات جامعه اسلامی دانسته اند. اشتغال بانوان نه تنها موجب ارتقای سطح زندگی فردی آنان می شود، بلکه نقش مؤثری در رونق اقتصادی و تحقق اهداف کلان کشور دارد. این مقاله با روش تحلیلی - توصیفی و بهره گیری از منابع علمی و پژوهشی، به بررسی ابعاد مشارکت اقتصادی زنان و راهکارهای تقویت نقش آنان در سرمایه گذاری برای تولید می پردازد.

کلید واژه: نقش بانوان ، جامعه اسلامی ، سرمایه گذاری ، رونق اقتصاد

مقدمه

بانوان نیمی از جمعیت ایران اسلامی را تشکیل می‌دهند و پتانسیل بالایی برای کمک به رشد و توسعه اقتصادی کشور دارند و ورود آنان به بازار کار و مشارکت فعال آن‌ها می‌تواند به خلق ثروت و افزایش ارزش افزوده اقتصادی منجر شود. بانوان به دلیل داشتن مهارت‌ها و توانایی‌های مختلف می‌توانند به بهبود فرآیندهای تولید، افزایش نوآوری و ارتقای کیفیت محصولات کمک کنند. همچنین، ورود بانوان به بازار کار می‌تواند به افزایش درآمد خانوارها و کاهش فقر کمک کند.

همچنین بانوان ایران اسلامی، همواره با تکیه بر روحیه انقلابی، ایمان و اراده، توانسته‌اند در بسیاری از عرصه‌ها افتخارآفرین باشند. اما به دلیل برخی موانع فرهنگی و اجتماعی، نیاز می‌باشد تا به کمک سازمانها و ارگان‌های مختلف بتوانند سهم واقعی خود را در چرخه تولید ایفا کنند. فعالیت بانوان در عرصه اقتصادی و همچنین وجود بانوان کارآفرین زیر چتر حمایتی سازمان‌های دولتی به عنوان مهمترین مساله‌ای است که امروزه بانوان فعال در عرصه کسب و کار، اقتصاد و تولید به آنان نیاز دارند تا بتوانند با حمایت سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی در این زمینه فعالیت مستمر خود را ادامه دهند و در این زمینه مقام معظم رهبری نیز همواره بر این نکته تأکید دارند که مشارکت زنان در زمینه‌های اقتصادی و تولیدی نه تنها به توسعه اقتصادی کشور کمک می‌کند، بلکه موجب افزایش کیفیت زندگی خانواده‌ها می‌شود و پیشرفت همه جانبه جامعه اسلامی را نیز در بر خواهد داشت و نیز ایشان بر این باورند که با بهره‌گیری از توانمندی‌ها و نقش تاثیر گذار، بانوان در تحقق سرمایه گذاری برای تولید در جامعه می‌توانند به رشد و توسعه پایدار اقتصادی دست یابند.

مقاله‌هایی مشابه که در زمینه نقش بانوان همراه با تاکید بر اندیشه‌های مقام معظم رهبری می‌باشد از جمله:

۱. نقش زنان در تمدن نوین اسلامی با تاکید بر اندیشه‌های مقام معظم رهبری. نویسندگان مقاله: لیلا ثمنی، زهرا همزه ئی عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا (سلام الله علیها). محل انتشار: کنفرانس ملی مؤلفه‌های تمدن‌ساز در بیانیه گام دوم انقلاب. سال انتشار: ۱۳۹۹/ نوع سند: مقاله کنفرانسی: در مقاله مذکور، توجه به

اندیشه های مقام معظم رهبری و کیفیت تاثیر گذاری بانوان در عرصه های گوناگون از جمله : عرصه ی علم و پژوهش، عدالت و مبارزه با فساد، معنویت و اخلاق، عزّت ملی و روابط خارجی، اقتصاد، استقلال و آزادی و سبک زندگی، شناسایی شده و نیاز به نهادینه سازی مورد بررسی قرار گرفته است.

۲. نقش زنان در تقویت قدرت نرم از دیدگاه امام خامنه ای (مدظله العالی) با تأکید بر مؤلفه های اجتماعی. نویسندگان مقاله: معصومه پیروسی /علی شیرخانی /محل انتشار :فصلنامه آفاق امنیت / سال دوازدهم / شماره چهل و چهارم - پاییز ۱۳۱۸: این مقاله به بررسی نقش بانوان در تقویت قدرت نرم نظام جمهوری اسلامی ایران می پردازد و با روش تحلیل محتوا، دیدگاه های امام خامنه ای (مدظله العالی) را در این زمینه تحلیل می کند. پس از تعیین شاخص های اجتماعی قدرت نرم، بیانات ایشان از منابع معتبر گردآوری شده و نشان داده می شود که زنان با اقداماتی چون تحکیم بنیان خانواده، تربیت نسل آینده، مقابله با تهاجم فرهنگی، تقویت سبک زندگی اسلامی، روحیه ملی، مصرف کالای ایرانی و ارتقای تحصیلات، نقش مؤثری در ارتقای قدرت نرم کشور دارند.

اما در این مقاله برآنیم که با توجه به بررسی های انجام شده به نقش بانوان در تحقق سرمایه گذاری برای تولید با تاکید بر اندیشه مقام معظم رهبری مورد تبیین قرار دهیم و راهکارهای سرمایه گذاری و تاثیر گذاری نقش بانوان همراه با اندیشه های مقام معظم رهبری در مسیر توسعه و پیشرفت تولید در ابعاد گوناگون از جمله: تعریف واهمیت تولید در اقتصاد ملی و نقش سرمایه گذاری در تولید ، اهمیت نقش بانوان در اقتصاد جامعه اسلامی، اشاره به اندیشه های مقام معظم رهبری در خصوص بانوان و اقتصاد جامعه اسلامی ، پرداخته شده است.

مفهوم شناسی

بانو: کلمه «بانو» یکی از واژه‌های فارسی است که به معنای «خانم» یا «زن» به کار می‌رود و معمولاً برای احترام و ارادت از آن استفاده می‌شود. (لغت نامه دهخدا)

زن (جمع آن زن‌ها و در عربی نساء) مقابل مرد و به معنای زوجه است. (شیخ مفید، ۱۳۸۴، ص ۱۱۷)

کار زنان: «کار» در لغت، به معنای تلاش و کوشش و فعالیت، و در اصطلاح اقتصادی، یکی از عوامل تولید است. دانشمندان علم اقتصاد در تعریف کار گفته اند: «نیروی کار یکی از عوامل عمده تولید و متشکل است از اعمال قوه فکری یا دستی که در برابر آن مزد، حقوق، معاش، یا حق الزحمه کار و کسب گرفته می‌شود.» (منوچهر فرهنگ، فرهنگ بزرگ اقتصاد، تهران، البرز، ۱۳۷۱) بر اساس این تعریف، فعالیتی که در برابر آن مزد پرداخت نشود کار محسوب نمی‌شود. به همین سبب، کاری که زنان در خانه انجام می‌دهند فعالیت اقتصادی به شمار نمی‌آید و زنان خانه دار در جمعیت غیر فعال و بیکار قرار می‌گیرند. (قره باغیان، ۱۳۷۶)

فرصت‌سازی برای اشتغال بانوان بخشی از حقوق زنان محسوب می‌شود و حذف بانوان از عرصه فعالیت اقتصادی به معنای حذف توان اقتصادی یک جامعه و همچنین کاهش قدرت اقتصادی آن جامعه نیز می‌شود. بانوان نیمی از جمعیت فعال هر جامعه‌ای هستند و بدون آنان تولید ناخالص داخلی نصف شده و با توجه به اینکه نقش بانوان در پیشبرد اهداف اقتصادی و تولید ضروری است سعی داریم تا به بررسی مسائل گوناگون در این زمینه بپردازیم.

زنان گنج ارزشمندی برای اقتصاد ایران هستند و با بهره‌برداری از ظرفیت‌های آنان، جامعه ایران می‌تواند به رشد و توسعه اقتصادی کشور نیز کمک کند. افزایش مشارکت زنان در بازار کار به خلق ثروت، افزایش تولید ناخالص داخلی، کاهش نرخ بیکاری و کاهش فقر خانوارها کمک می‌کند. برای دستیابی به این هدف، باید تلاش شود تا تعصبات جنسیتی کاهش یابد، امکانات و حمایت‌های لازم برای زنان فراهم شود و قوانین و مقررات مربوط به بازار کار اصلاح گردد. با این قبیل اقدامات، جامعه می‌تواند به بهره‌برداری کامل از ظرفیت‌های زنان و تحقق توسعه پایدار در جامعه ایران دست یابد. (آزادی، ۱۳۹۹، ص ۲۵-۲۹)

نقش زنان در اقتصاد از دیدگاه اسلام و قرآن

پرداختن زن به پاره‌ای از فعالیتهای اقتصادی و کسب درآمد از این طریق، نه تنها از نظر شرعی مانعی ندارد، بلکه پسندیده است و در روایات معصومان (علیهم السلام) بدان سفارش شده است. (خامنه ای، ۱۴۰۰، ص. ۳۴۸)

اشتغال بانوان در بیرون از منزل را که یک پدیده مهم اجتماعی است بدون تردید اسلام، اشتغال بانوان را جایز می‌شمارد و در این زمینه هیچ منعی نکرده است، در اسلام، نه تنها فعالیت اقتصادی جایز شمرده شده و به زنان و مردان اجازه اکتساب مال و تحصیل درآمد داده شده است، بلکه همگان به حضور فعال در صحنه اقتصاد دعوت و تشویق شده‌اند (حر عاملی، ۱۴۱۴ق. ص ۲۳۶)

آیات «وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ» (از فضل خدا روزی بطلبید) (جمعه. آیه ۱۰) «هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ» (او کسی است که زمین را برای شما رام کرد، بر شانه‌های آن راه بروید و از روزیهای خداوند بخورید.) (ملک. آیه ۱۵) «وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا لِّتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاثًا» (خداوند زمین را برای شما فرش گسترده‌ای قرار داد، تا از راههای وسیع و دره‌های آن بگذرید) (نوح. آیه ۱۹-۲۰) نمونه‌هایی از این تشویق و ترغیب هستند.

در هیچ یک از این موارد، فقط مردان مخاطب نیستند، بلکه مجموعه انسانها، اعم از زن و مرد، مورد توجه قرار گرفته‌اند و همگی به طلب فضل الهی دعوت شده‌اند که کار کردن و کسب درآمد، یکی از مصادیق آن است.

بنابراین، مردان و زنان به فعالیت اقتصادی دعوت شده‌اند و کار کردن نیز از مصادیق بارز فعالیت اقتصادی است. پس اشتغال برای زنان نیز مانند مردان جایز است. حتی فقیهان به جواز اشتغال بانوان فتوا داده‌اند. (خامنه ای، ۱۴۰۰، ص ۳۵۶-۳۵۸)

در اسلام به طور کلی خارج شدن زن از خانه، در هر مورد به اجازه شوهر مشروط شده است. بر این پایه، زن تا زمانی که اجازه او را کسب نکرده و یا رضایت او برایش محرز نیست، نمی‌تواند از خانه خارج شود. و به انجام فعالیت یا کار پردازد (خمینی، ۱۳۹۲، ص ۲۷۲)

تعریف و اهمیت تولید در اقتصاد ملی و نقش سرمایه‌گذاری در تولید

در ابتدا به تعریف و تبیین مفهوم سرمایه‌گذاری در علم اقتصاد می‌پردازیم: سرمایه‌گذاری به معنای تخصیص منابع مالی به یک یا چند دارایی مختلف، به امید به دست آوردن منابع با ارزش‌تر در آینده می‌باشد. سرمایه‌گذاری می‌تواند به دو صورت مستقیم و غیرمستقیم انجام شود. از انواع سرمایه‌گذاری می‌توان به خرید و فروش سهام شرکت‌ها، اوراق درآمد ثابت، مسکن، زمین، طلا، خودرو، ارزهای خارجی و ... اشاره کرد.

اما بیان دقیق‌تر این می‌باشد که سرمایه‌گذاری تعهد پول یا سرمایه برای خرید وسایل یا دارایی‌های دیگر، به منظور به دست آوردن منافع از آنها می‌باشد.

تولید ملی یکی از ارکان اساسی توسعه پایدار و استقلال اقتصادی، فرهنگی و سیاسی کشورهاست. این مفهوم شامل کلیه کالاها و خدماتی است که با اندیشه، تلاش و توان نیروی انسانی داخلی تولید می‌شود و می‌تواند ضمن تأمین نیازهای جامعه، زمینه صادرات و تعامل اقتصادی با سایر کشورها را نیز فراهم سازد. حمایت از تولید داخلی و کار ایرانی نه تنها موجب کاهش وابستگی به بیگانگان می‌شود، بلکه مسیر رشد علمی، صنعتی و ارتقاء سطح زندگی مردم را هموار می‌سازد. (کیندل برگر، ۱۳۵۷، ص ۱۵۴-۱۷۹)

بر اساس آموزه‌های علم اقتصاد، رابطه‌ای تنگاتنگ میان تولید، مصرف، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری وجود دارد. کشورهای صنعتی در مراحل اولیه توسعه، تمرکز خود را بر تقویت ظرفیت‌های تولیدی قرار داده‌اند، در حالی که بسیاری از کشورهای در حال توسعه با تکیه بر واردات و الگوهای مصرفی برون‌زا، از ظرفیت‌های داخلی غافل مانده‌اند. سامان‌دهی تولید داخلی می‌تواند تحولات بنیادینی در اقتصاد ملی ایجاد کرده و مشکلاتی چون بیکاری، تورم و فقر را کاهش دهد. (عرب مازار، ۱۳۹۰، ص ۳۵-۵۱)

در این میان، مشارکت بانوان در فرآیند سرمایه‌گذاری و تولید، نقش مهمی در جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی و بهره‌برداری بهتر از زیرساخت‌های موجود دارد. این مشارکت می‌تواند به رشد مهارت‌های مدیریتی، توسعه فناوری‌های تولید و کاهش هزینه‌های واردات و حمل‌ونقل منجر شود. از منظر اقتصادی، تولید به معنای خلق مطلوبیت از طریق فعالیت انسانی است و شامل تولید کالا، خدمات، نگهداری، پاکیزه‌سازی و سایر فعالیت‌های مفید می‌شود. تولید، شاخصی برای سنجش رشد، قدرت و پیشرفت کشورهاست و غفلت از آن، بهره‌برداری صحیح از منابع طبیعی را با مخاطرات جدی مواجه می‌سازد.

یکی از شاخص‌های مهم در تحلیل اقتصادی، نسبت سرمایه به تولید است که بیانگر میزان بهره‌وری سرمایه‌گذاری در تولید می‌باشد. هدف اصلی در این زمینه، دستیابی به بیشترین بازدهی تولید با کمترین میزان سرمایه‌گذاری است. این نسبت تحت تأثیر عوامل متعددی چون منابع طبیعی، جمعیت، سرمایه انسانی، تکنولوژی، آموزش، مدیریت، ساختار اقتصادی و روند تقاضا قرار دارد.

در کشورهای توسعه‌یافته، کمبود منابع طبیعی و ضعف سرمایه انسانی موجب افزایش این نسبت می‌شود، در حالی‌که در کشورهای پیشرفته به دلیل ساختار صنعتی کامل‌تر، نیاز به سرمایه‌گذاری کمتر است. آموزش‌های فنی، ارتقاء مهارت‌های نیروی کار و استفاده بهینه از منابع موجود می‌تواند این نسبت را کاهش داده و بهره‌وری را افزایش دهد. (فرهنگ، ۱۳۷۱، ص ۷۸)

در مراحل اولیه توسعه، دو نیروی متضاد بر نسبت سرمایه به تولید اثر می‌گذارند: از یک‌سو نیاز به سرمایه‌گذاری‌های سنگین در زیرساخت‌ها این نسبت را بالا می‌برد، و از سوی دیگر شکوفایی منابع بکر داخلی موجب کاهش آن می‌شود. در دوران جهش اقتصادی، این نسبت به تدریج کاهش می‌یابد. برای بهینه‌سازی سرمایه‌گذاری‌ها، استفاده از روش تحلیل هزینه-فایده ضروری است. این روش با بررسی دقیق هزینه‌ها و منافع هر پروژه، امکان اولویت‌بندی طرح‌ها و هدایت منابع محدود سرمایه به سمت فعالیت‌های مولد و پربازده را فراهم می‌سازد.

در مجموع، تولید ملی و مدیریت هوشمند سرمایه‌گذاری، دو مؤلفه حیاتی برای دستیابی به توسعه پایدار، رفاه عمومی و استقلال اقتصادی کشورها هستند. توجه به این اصول می‌تواند مسیر پیشرفت را برای جوامع کمتر توسعه‌یافته نیز هموار سازد.

اهمیت نقش بانوان در اقتصاد جامعه اسلامی

در صدر اسلام، زنان نقش فعالی در اقتصاد و تولید ایفا می‌کردند؛ از جمله بانوان انصار که با اهدای طلا و جواهرات، اطعام مستمندان و مشارکت در کسب‌وکار، به تقویت معیشت جامعه اسلامی کمک کردند. همچنین همسران پیامبر اکرم (ص) با انتقال فرهنگ اسلامی و روایت احادیث، در شکل‌گیری زیرساخت‌های اجتماعی و اقتصادی نقش مؤثری داشتند. (نجفی، ۱۳۶۲، ص ۴۸-۵۰)

در کشور ایران از دیرباز بانوان در اقتصاد کشور نقش داشته‌اند؛ اما این نقش تحت تأثیر شرایط اجتماعی و فرهنگی قرار داشته است. پیش از انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ زنان بیشتر در مشاغل آموزشی و بهداشتی مشغول بودند و با افزایش تحصیلات، به مشاغل حرفه‌ای‌تری مانند پزشکی و پرستاری راه یافتند. پس از انقلاب، نقش‌های اجتماعی بانوان تغییر کرد، حضور آنان در بازار کار افزایش یافت و بسیاری از بانوان به مشاغل کارآفرینی و مدیریتی ورود کردند. در سال‌های اخیر، حضورشان در بازار کار ایران به‌طور محسوسی افزایش یافته است. طبق آمار، درصد زیادی از دانشجویان دانشگاه‌ها را بانوان تشکیل می‌دهند و این نشان‌دهنده رشد تحصیلات و توانمندی‌های آنهاست. همچنین، دولت با ارائه تسهیلات و حمایت‌های مالی، زنان را به کارآفرینی و ورود به بازار کار تشویق کرده است. زنان ایران اسلامی، همواره با تکیه بر روحیه انقلابی، ایمان و اراده، توانسته‌اند در بسیاری از عرصه‌ها افتخارآفرین باشند و نقش بانوان در سرمایه‌گذاری و تولید نیز می‌تواند بسیار اثربخش باشد. اما به دلیل برخی موانع فرهنگی و اجتماعی، هنوز نتوانسته‌اند سهم واقعی خود را در چرخه تولید ایفا کنند و این مسئله قابل بررسی است که در ایران زنان با چالش‌های جدی مواجه هستند؛ نرخ بیکاری زنان تحصیل‌کرده بالاست و بسیاری از آنها در یافتن شغل‌های مرتبط با تخصص خود دچار مشکل هستند. تبعیض در دستمزد و فرصت‌های شغلی نیز به‌عنوان یکی از موانع اصلی مطرح است و انتظارات فرهنگی و اجتماعی از زنان نیز، به‌ویژه در زمینه مسئولیت‌های خانوادگی، می‌تواند مانع مشارکت بیشتر آنها در بازار کار شود. با وجود این مسائل و چالش‌های پیشروی بانوان، از طرفی هم افزایش آگاهی اجتماعی و تحصیلات بانوان فرصت‌های جدیدی برای مشارکت اقتصادی آنها فراهم کرده است که با

تشویق به حضور بیشتر آنان در بخش‌های نوآورانه و کارآفرینی، می‌تواند به رشد اقتصادی کشور کمک کند. همچنین، سرمایه‌گذاری در آموزش دختران و ایجاد زیرساخت‌های مناسب می‌تواند به توانمندسازی بانوان و افزایش مشارکت آن‌ها در بازار کار و تولید هم منجر شود. (بانکی پور، ۱۳۹۶))

بنابر این نقش زنان در اقتصاد ایران در حال تغییر و تحول است و با وجود چالش‌های موجود، پیشرفت‌های اخیر در زمینه‌های تحصیلات، کارآفرینی و مشارکت در بازار کار، نویدبخش آینده‌ای بهتر برای بانوان ایرانی است. برای تحقق این چشم‌انداز، نیاز به سیاست‌گذاری‌های جامع و همکاری همه‌جانبه از سوی دولت و جامعه می‌باشد. (معصومی، ۱۳۹۹، ص ۱۵۶)

اما باید به این مسئله هم توجه داشت که در سال‌های اخیر، ایران شاهد تغییرات قابل‌توجهی در ساختار بازار کار بوده است که به نفع بانوان تمام شده است همانند ظهور مشاغل جدید در حوزه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، بازاریابی دیجیتال و صنعت خلاق، همه این موارد برای بانوان فرصت‌های جدیدی جهت ورود به بازار کار و کارآفرینی را فراهم کرده است. طبق گزارشات، تعداد بانوان کارآفرین در این حوزه‌ها افزایش یافته و آن‌ها به‌عنوان مبتکران و مدیران خلاق شناخته شده‌اند بطوریکه مرکز توسعه تجارت الکترونیک گزارش داده: تعداد بانوان کارآفرین در حوزه فناوری در سال‌های اخیر رشد کرده است، در حالی که در سال‌های قبل، بانوان تنها ۷.۹ درصد از کارآفرینان در دولت احمدی‌نژاد و ۱۰.۶ درصد در دولت خاتمی را تشکیل می‌دادند؛ اما به گفته خانم کتایون سپهری، عضو هیات مدیره انجمن بانوان کارآفرین، این عدد در حال حاضر به بیش از ۱۰ درصد رسیده است. سازمان فناوری اطلاعات ایران نیز اعلام کرده است که با افزایش دسترسی به زیرساخت‌های اینترنت و برنامه‌های توسعه‌ای اخیر، حضور بانوان در اکوسیستم استارت‌آپ‌ها بیشتر شده است. این موضوع به‌ویژه پس از اجرای طرح‌های توسعه زیرساخت اینترنت در سال‌های اخیر قابل مشاهده است.

معاونت بانوان و خانواده ریاست جمهوری در مهر ۱۴۰۳ اعلام کرده است که بانوان ۱۲ درصد از کارآفرینان استارت‌آپی کشور را تشکیل می‌دهند و در تلاش است این عدد را به ۳۰ درصد افزایش دهد.

نقش باتوان در اقتصاد دیجیتال به این صورت است که؛ اقتصاد دیجیتال به‌طور خاص فرصتی برای بانوان ایرانی ایجاد کرده است، به نحوی که توانستند با استفاده از فضای آنلاین به کارآفرینی بپردازند و در حوزه‌های فروش آنلاین، مشاوره و خدمات دیجیتال فعالیت کنند. در سال ۱۳۹۶، معاونت علمی ریاست جمهوری ایران اعلام کرد حدود ۳۵۰ زن به‌عنوان مدیران کسب‌وکارهای نوپا و استارت‌آپی فعالیت

می‌کنند که این تعداد در آن زمان تقریباً ۱۲ درصد از فعالان حوزه فناوری کشور را تشکیل می‌دادند. اما هنوز شکاف‌های قابل توجهی میان سهم زنان و مردان در این حوزه وجود دارد. همچنین، بر اساس آمارهای منتشرشده از اتاق بازرگانی تهران، در سال ۱۳۹۷، حدود ۵.۴ میلیون زن به‌عنوان نیروی فعال اقتصادی در ایران شناخته شده‌اند. با این حال، هنوز هم بانوان ایرانی با چالش‌های دیگری از جمله محدودیت‌های بودجه و دسترسی به وام‌های حمایتی روبه‌رو هستند، که می‌تواند بر میزان حضور و تأثیر آن‌ها در حوزه‌های دیجیتال و فناوری تأثیر بگذارد.

به‌طور کلی، اقتصاد دیجیتال ایران هنوز در حال توسعه است و ظرفیت‌های گسترده‌ای برای اشتغال‌زایی و کارآفرینی بانوان دارد، به ویژه در حوزه‌های تجارت الکترونیکی و خدمات مشاوره دیجیتال، که می‌تواند به کاهش شکاف جنسیتی در اشتغال دیجیتال کمک کند.

این تحولات نشان‌دهنده توانایی بانوان در انطباق با شرایط جدید و استفاده از فناوری به نفع خودشان است. با وجود چالش‌ها، دولت و سازمان‌های غیردولتی نیز در راستای حمایت از حقوق بانوان گام‌هایی برداشته‌اند. گزارش‌ها نیز حاکی از این است که؛ در سال‌های اخیر قوانین و سیاست‌هایی برای حمایت از زنان سرپرست خانوار و افزایش دسترسی آن‌ها به تسهیلات مالی و آموزشی ارائه شده است، مهم‌ترین اقدامات شامل موارد زیر است:

سامانه پنجره واحد خدمات حمایتی: این سامانه با هدف ارائه کلیه خدمات حمایتی در یک بستر یکپارچه به بانوان سرپرست خانوار توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی راه‌اندازی شده است. این خدمات شامل آموزش، اشتغال، حمایت‌های مالی و خدمات اجتماعی است و از سال ۱۳۹۹ به‌منظور تسهیل دسترسی بانوان به حمایت‌های دولتی به اجرا درآمده است. (اسدی، ۱۴۰۱، ص ۳۵-۴۵)

طرح‌های اشتغال‌زایی و توانمندسازی: سازمان بهزیستی و کمیته امداد امام خمینی (ره) طرح‌هایی برای اشتغال‌زایی بانوان سرپرست خانوار و ارائه آموزش‌های حرفه‌ای در مناطق مختلف کشور آغاز کرده‌اند. این طرح‌ها شامل آموزش مهارت‌های شغلی و حمایت از کسب‌وکارهای خانگی است.

وام‌های خرد و تسهیلات بانکی: بر اساس دستورالعمل‌های جدید، بانک‌ها موظف به ارائه وام‌های کم‌بهره و خرد به بانوان سرپرست خانوار شده‌اند. این برنامه در راستای کمک به این بانوان برای تأسیس کسب‌وکارهای خرد و توانمندسازی مالی آن‌ها طراحی شده است. (ایمانی، ۱۴۰۲، ص ۱۰۵-۱۱۵)

برنامه‌های حمایتی ویژه در برنامه‌های توسعه: در برنامه‌های توسعه ششم و هفتم، بر بهبود وضعیت

اقتصادی و اجتماعی بانوان سرپرست خانوار تأکید شده و به‌عنوان یکی از اولویت‌های اصلی در سیاست‌گذاری‌های دولتی مطرح شده است، که در آن تأمین مسکن و ارائه حمایت‌های معیشتی به این گروه از بانوان نیز مدنظر قرار دارد. این حمایت‌ها می‌تواند به افزایش فرصت‌های شغلی و کارآفرینی برای بانوان کمک قابل توجهی کند. (ستاری‌فر، ۱۳۷۴)

بانوان در فرآیندهای تصمیم‌گیری اقتصادی نقش بسزایی دارند به طوریکه؛ در سال‌های اخیر، سهم بانوان ایرانی در مشاغل مدیریتی و هیئت‌های مدیره با توجه به سیاست‌های برنامه‌های توسعه‌ای و تشویق‌های نهادهای علمی افزایش یافته است. برای مثال، در حوزه شرکت‌های دانش‌بنیان، ۱۹ درصد از اعضای هیئت مدیره را بانوان تشکیل می‌دهند، که معادل ۵۱۵۴ نفر از ۲۷۲۳۷ عضو کل هیئت مدیره‌ها است. این رقم نشان‌دهنده پیشرفت نسبی در مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌ها و مدیریت در بخش‌های دانش‌بنیان است. همچنین، در قانون برنامه ششم توسعه ایران مقرر شده بود تا پایان سال ۱۴۰۰، ۳۰ درصد از پست‌های مدیریتی در سازمان‌ها و نهادهای دولتی به زنان اختصاص یابد. در بسیاری از استان‌ها، این هدف به‌صورت نسبی پیاده‌سازی شده و در برخی استان‌ها پیشرفت‌هایی مانند افزایش تعداد شهرداران و دهیاران زن گزارش شده است. این تغییرات نشان‌دهنده پذیرش بیشتر توانمندی‌های بانوان در حوزه‌های مدیریتی و اقتصادی است.

بررسی بیانات و تاکید مقام معظم رهبری در رابطه با نقش بانوان در تحقق سرمایه گذاری برای تولید طبق بیانات مقام معظم رهبری: اقتصاد مقاومتی به دنبال آن است که با کاهش وابستگی ها و تاکید بر مزیت های تولید داخلی و تلاش برای خودکفایی زمینه توسعه و پیشرفت را مهیا سازد. بانوان در خانواده به عنوان عاملان پرورش و رشد نیروی کار می توانند در جریان بهره وری و تولید ملی سهم بسزایی داشته باشند. از طرفی هم نقش بانوان را نمی توان در تامین اقتصاد مقاومتی تولید و اشتغال نادیده انگاشت. ابعاد حوزه اشتغال بانوان باید با توجه به همگرایی لایه های دین و اصول حاکم بر خانواده، شخصیت زن ارزیابی شود، همچنین رهبر معظم انقلاب اسلامی، در بیانات و سخنان خود به طور مکرر به اهمیت نقش بانوان در تولید و سرمایه گذاری اشاره کرده اند. (بیانات مقام معظم رهبری به مناسبت تولد حضرت زهرا (س). ۸/۵/۱۳۸۵)

این تأکیدات به وضوح نشان دهنده توجه و اهتمام ایشان به ظرفیت ها و توانمندی های بانوان در عرصه های مختلف اقتصادی و تولید ملی می باشد که با توجه به بیانات مقام معظم رهبری در این حیطه بطور اختصار به برخی از این نکات اشاره خواهیم کرد از جمله:

۱. مشارکت فعال و مثبت بانوان در اقتصاد

ایشان همواره بر ضرورت مشارکت فعال بانوان در فعالیت های اقتصادی و تولیدی تأکید کرده اند. به عقیده ایشان، بانوان می توانند به عنوان نیمی از جمعیت، نقش کلیدی در توسعه اقتصادی و افزایش تولید داشته باشند.

۲. تشویق و ترویج فرهنگ کار آفرینی در بین بانوان

رهبر انقلاب با اشاره به اهمیت مشوق‌های اقتصادی و حمایت از کارآفرینی بانوان بیان داشته‌اند که باید فضا برای فعالیت‌های اقتصادی بانوان فراهم شود. ایشان تشویق می‌کنند که بانوان می‌توانند با ایجاد کسب‌وکارهای کوچک و بزرگ، به رونق اقتصادی کشور کمک کنند و نیز معتقدند که باید بانوان ترغیب شوند با توجه به نوآوری و خلاقیت بالایی که دارا هستند با راه‌اندازی کسب‌وکارهای مستقل بتوانند به ایجاد فرصت‌های شغلی و افزایش تولید داخلی کمک کنند، تا در عرصه‌های اقتصادی فعال باشند و این فعالیت‌ها با ایجاد کسب‌وکارهای نوآورانه باعث افزایش سرمایه‌گذاری خواهد شد.

۳. تغییر نگرش‌ها

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به لزوم تغییر نگرش‌ها در جامعه نسبت به نقش بانوان تأکید داشته و با بیان این مسئله که وجود موانع فرهنگی و اجتماعی موجب کاهش فرصت‌های بانوان در عرصه تولید و سرمایه‌گذاری شده است. وی خواستار تغییر این نگرش‌ها برای رفع موانع و محدودیت‌های فرهنگی و اجتماعی بانوان در جامعه در راستای تحقق سرمایه‌گذاری موثر جهت تولید و افزایش بهره‌برداری از تمام ظرفیت‌ها شده‌اند، زیرا ارتقاء سطح آگاهی از ظرفیت بانوان در جامعه به پذیرش بهتر و حمایت از نقش آنان کمک خواهد کرد. (دفتر نشر آثار مقام معظم، ۱۳۸۱)

۴. نقش مثبت بانوان در خانواده و جامعه

رهبر معظم انقلاب به نقش زنان به‌عنوان مادران و مدیران خانواده نیز تأکید کرده‌اند. ایشان معتقدند که سرمایه‌گذاری بر روی توانمندی‌های بانوان در خانواده می‌تواند تأثیرات مثبت زیادی بر روی نسل‌های آینده و بهبود وضعیت اقتصادی جامعه داشته باشد، زیرا بانوان با اداره صحیح خانواده می‌توانند تأثیر مستقیمی بر فرزندان و جنبه‌های اجتماعی و اقتصادی خانواده داشته باشند. بدین ترتیب، افزایش سرمایه‌گذاری در خانوارها با حضور فعال بانوان ممکن می‌شود. (کامیابی، ۱۳۹۸، ص ۵۸-۷۰)

۵. الگوی مناسب برای موفقیت در نسل‌های آینده

مقام معظم رهبری همچنین به این نکته که نقش بانوان در سرمایه‌گذاری و تولید به عنوان الگویی برای نسل‌های آینده مطرح می‌شود، اشاره می‌کنند که موفقیت و پیشرفت آنان در عرصه‌های اقتصادی می‌تواند الگویی برای جوانان و نسل‌های آینده نیز باشد، زیرا وقتی بانوان در بخش‌های اقتصادی فعال باشند، به فرزندان خود نیز روحیه کارآفرینی و تلاش برای موفقیت را منتقل خواهند کرد و این الگو به آنها می‌آموزد که کارآفرینی و فعالیت‌های اقتصادی تنها مختص به مردان نیست و این امر به تولید روحیه و انگیزه در نسل‌های جوان کمک می‌کند و در نهایت نیز می‌تواند به افزایش سرمایه‌گذاری‌های آینده منجر شود. (اسماعیل نیا، ۱۳۹۲)

۶. تشویق به تحصیلات و آموزش

ایشان بر اهمیت آموزش، مهارت‌آموزی و تحصیلات بانوان تأکید داشته‌اند و می‌فرمایند که تحصیل بانوان و فراهم کردن فرصت‌های آموزشی مناسب و برنامه‌های مهارت‌افزایی برای آموزش آنها می‌تواند به توانمندسازی آنان در عرصه‌های اقتصادی کمک کند که در نهایت این توانمندی‌ها هم نه تنها به تحکیم جایگاه بانوان در اقتصاد، بلکه به افزایش میزان سرمایه‌گذاری هم منجر خواهد شد (وزارت علوم، ۱۴۰۰)، ص. ۹۰-۹۵

۷. تقویت روند اقتصادی کشور

رهبر انقلاب به ایجاد و تقویت تفکر اقتصادی در میان بانوان اشاره داشتند و به این نکته نیز توجه کرده‌اند که علاوه بر مشارکت بانوان در تولید و سرمایه‌گذاری نه تنها به توانمندی فردی آنان کمک می‌کند، بلکه به تقویت روند اقتصادی کشور نیز می‌انجامد و این امر به نفع جامعه خواهد بود و با آموزش و توانمندسازی بانوان، می‌توان آنان را به مدیران و سرمایه‌گذاران مؤثر در عرصه تولید تبدیل کرد و بدین ترتیب از توانمندی‌های آنان بهره‌برداری کرد.

این بیانات نشان‌دهنده دیدگاه باز و حمایتی مقام معظم رهبری نسبت به نقش بانوان در تولید و سرمایه‌گذاری هستند و معتقدند که بانوان با داشتن توانایی‌های خاص و خلاقیت‌های فراوان می‌توانند در بهبود فضای سرمایه‌گذاری نقش مؤثری ایفا کنند. این ظرفیت‌ها شامل فنون مدیریت، مهارت‌های کارآفرینی و توانایی در

ایجاد شبکه‌های اجتماعی و اقتصادی می‌باشد همچنین برای نتیجه‌گیری بهتر نیاز می‌باشد که همه نهادها و سازمان‌ها در ارائه برنامه‌های حمایتی و عملیاتی برای تقویت نقش بانوان در عرصه اقتصاد و تولید ملی اقدام کنند. (جعفری، (۱۳۹۷)، ص ۴۵-۵۶).

۸. ضرورت همبستگی اجتماعی و داشتن روحیه تعاون و همیاری

ایشان همچنین پیوستگی و همبستگی اجتماعی میان زنان و مردان را برای افزایش سرمایه‌گذاری و تولید مهم می‌دانند. برقراری یک همکاری مؤثر و هم‌افزایی بین جنسیت‌ها می‌تواند منجر به حداکثر استفاده از منابع و پتانسیل‌ها گردد. طبق بیانات رهبری، بانوان به عنوان مدیران و مجریان خانواده نقش بسیار مهمی دارند و با تاکید به اهمیت برابری فرصت‌ها برای بانوان در همه حوزه‌ها دارای این قابلیت هستند که با همکاری و همیاری در جامعه، به ارتقاء سطح تولید و تحقق سرمایه‌گذاری‌های جدید و به تبع آن، بهبود تولید و سرمایه‌گذاری در کشور کمک شایانی داشته باشند. (حیدری، م. حیدری، ر. شهریاری (۱۳۹۲)، ص ۱۰۲-۱۱۰).

نتیجه گیری

بانوان، به عنوان نیمی از جمعیت جامعه اسلامی، نقشی بنیادین در پیشبرد اقتصاد و تحقق تولید ملی ایفا می کنند. چه آنان که در محیط های رسمی مشغول به کارند و چه بانوانی که در قالب کسب و کارهای خانگی فعالیت دارند، هر دو گروه با سرمایه گذاری های خرد و کلان، سهمی مؤثر در شکوفایی اقتصادی کشور دارند. بهره گیری از توانمندی های بانوان در حوزه های مختلف، موجب افزایش بهره وری، ورود نوآوری به بازار کار، و ارتقای عدالت اجتماعی می شود.

رفع موانع ساختاری، اصلاح نگرش های سنتی و فراهم سازی فرصت های برابر در استخدام، دستمزد و دسترسی به منابع، نه تنها استقلال اقتصادی بانوان را تقویت می کند، بلکه به کاهش فقر، افزایش رفاه خانوارهای تحت سرپرستی بانوان و ارتقای کیفیت زندگی در سطح جامعه منجر خواهد شد.

از منظر مقام معظم رهبری، نقش بانوان در تحقق شعار سال ۱۴۰۴ یعنی «سرمایه گذاری برای تولید» بسیار حیاتی است. ایشان با تأکید بر ضرورت ایجاد انگیزه و عزم جدی در دولت و مردم، نقش دولت را در زمینه سازی و رفع موانع تولید برجسته دانسته و مشارکت بانوان را در سرمایه گذاری های مولد، راهی برای جلوگیری از هدایت سرمایه ها به سمت بازارهای غیرمولد مانند ارز و طلا معرفی کرده اند.

در نهایت، توجه جدی نهادها و سازمان ها به ظرفیت های بانوان و برنامه ریزی هدفمند برای حمایت از آنان، می تواند مسیر رشد اقتصادی، عدالت اجتماعی و توسعه پایدار را هموار سازد و زمینه ساز گشایش در امر معیشت و تولید ملی باشد.

منابع

• قرآن

کتاب:

۱. اسماعیل نیا، ج. زن دیروز، امروز، فردا. انتشارات سپهر آذین. ۱۳۹۲
۲. حر عاملی. ش. وسایل الشیعه. ج ۱۷. انتشارات آل بیت. ۱۴۱۴ ق. ص ۲۳۶
۳. خامنه ای، ع، رساله اجوبه الاستفتاءات. انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۴۰۰
۴. خمینی. ر. تحریر الوسیله. ج ۲. موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س). تهران ۱۳۹۲ ش.
۵. قره باغیان، م. فرهنگ اقتصادی و بازرگانی چاپ دوم. رسا. ۱۳۷۶
۶. فرهنگ، م. فرهنگ بزرگ اقتصاد. تهران، البرز. ۱۳۷۱
۷. دهخدا. ع. لغت نامه دهخدا. انتشارات روزنه. تهران. ۱۳۷۲-۱۳۷۳ ش.
۸. کیندل برگر، چ. توسعه اقتصادی، چاپ دوم، ترجمه صدوقی، انتشارات مدرسه عالی مدیریت گیلان. ۱۳۵۱.
۹. شیخ مفید. م. احکام النساء. مدرسه الامام علی بن ابی طالب. قم. ۱۳۸۴ ش.
۱۰. معصومی، م. احکام روابط زن و شوهر و مسائل اجتماعی آنان، انتشارات بوستان کتاب، ۱۳۹۹.
۱۱. نوری. م. مستدرک الوسائل. ج ۱۵. موسسه آل البيت الاحیاء التراث. قم. ۱۳۶۶ ش.
۱۲. نجفی. م. جواهر الکلام ج ۲۲. دار احیاء التراث العربی. بیروت. ۱۳۶۲ ش.

مقاله:

۱۳. آزادی، ز. (۱۳۹۹). "نقش و مشارکت زنان در توسعه پایدار." پژوهش‌نامه حقوق بشری. شماره ۱.
۱۴. اسدی، م. (۱۴۰۱). "چالش‌های اشتغال زنان در ایران." فصلنامه مطالعات اقتصادی. شماره ۴.
۱۵. ایمانی، م. (۱۴۰۲). "حمایت‌های اجتماعی از زنان سرپرست خانوار." گزارش توسعه اجتماعی.
۱۶. بانکی پور فرد، ا. الگوی زن. انتشارات انقلاب اسلامی. تهران (۱۳۹۳)
۱۷. بانکی پور فرد، زن و خانواده انتشارات انقلاب اسلامی. تهران. (۱۳۹۶)
۱۸. بیانات مقام معظم رهبری به مناسبت تولد حضرت زهرا (س). ۸/۵/۱۳۸۵.
۱۹. پیروسی، م و شیرخانی، ع. نقش زنان در تقویت قدرت نرم از دیدگاه امام خامنه ای (مدظله العالی) با تأکید بر مؤلفه های اجتماعی. نویسندگان مقاله /محل انتشار: فصلنامه آفاق امنیت / سال دوازدهم / شماره چهل و چهارم - پاییز ۱۳۱۸
۲۰. ثمنی، ل، همزه، ز. نقش زنان در تمدن نوین اسلامی با تأکید بر اندیشه های مقام معظم رهبری. نویسندگان مقاله: نئی عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا (سلام الله علیها). محل انتشار: کنفرانس ملی مؤلفه‌های تمدن‌ساز در بیانیه گام دوم انقلاب. سال انتشار/۱۳۹۹
۲۱. حیدری، م. حیدری، ر. شهریاری، ا. (۱۳۹۲). "نقش زنان در توسعه اقتصادی ایران." کنفرانس بین المللی حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی .
۲۲. جعفری، م. (۱۳۹۷). "تحولات تاریخی و نقش زنان در اقتصاد ایران." فصل‌نامه بررسی‌های اجتماعی. شماره ۳.
۲۳. دفتر نشر آثار مقام معظم رهبری . زن ریحانه افرینش چاپ ۱. انتشارات نوای قلم. ۱۳۸۱.
۲۴. ستاری‌فر، م؛ (۱۳۷۴)، درآمدی بر سرمایه و توسعه، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی، چاپ اول
۲۵. کامیابی، ف. (۱۳۹۸). "فرصت‌های پیش روی زنان در بازار کار ایران." فصل‌نامه زنان و جامعه. شماره ۲.
۲۶. عرب مازار، عباس. (۱۳۹۰). "تحلیل عوامل اجتماعی-اقتصادی موثر بر اشتغال زنان در ایران." فصل‌نامه زن در توسعه و سیاست. شماره ۱.
۲۷. وزارت علوم. (۱۴۰۰). "وضعیت تحصیلات زنان در ایران." گزارش سالانه.

